

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
ЗАСОБАМИ НЕТРАДИЦІЙНИХ ВИДІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ»**

Виконала: здобувачка 2 курсу,
групи DO1-M22,
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Наталія БОЙЧУК

Керівник: **Леся ГАЛАМАНЖУК**,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри теорії та
методик дошкільної освіти

Рецензент: **Геннадій ЄДИНАК**,
доктор наук з фізичного виховання та
спорту, професор

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ВИДІВ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	7
1.1. Загальна характеристика нетрадиційних видів фізичної активності в практиці освітнього процесу дітей дошкільного віку.....	7
1.2. Традиції народного фізичного виховання дітей.....	15
1.3. Спрямованість нетрадиційних видів фізичної активності в освітній практиці дітей дошкільного віку.....	21
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	29
2.1. Методи дослідження.....	29
2.2. Організація дослідження.....	31
РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАЗНИКІВ ПСИХОФІЗФОЛО- ГІЧНОГО СТАНУ ДІТЕЙ У ДОШКІЛЬНИЙ ПЕРІОД.....	33
3.1. Стан вияву показників фізичного стану дітей.....	33
3.2. Стан вияву психологічних показників дітей.....	42
РОЗДІЛ 4. ОБГРУНТУВАННЯ МЕТОДИКИ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ВИДІВ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ДОШКІЛЬНИЙ ПЕРІОД.....	45
4.1. Загальні положення методики використання нетрадиційних видів фізичної активності.....	45
4.2. Практичні аспекти реалізації розробленої методики.....	52
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65

ВСТУП

Актуальність проблеми дослідження. Фізичний розвиток дітей – пріоритетний напрям у роботі дошкільних навчальних закладів. Завдання і зміст фізичного виховання визначаються Законом України «Про дошкільну освіту» [71], Базовою Програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» [72], у якій та Базовому компоненті [4] прописані державні стандарти освіти, які орієнтують педагогів на перебудову своєї роботи, спрямовану на формування позитивного ставлення до здоров'я дитини як найкращої цінності. Вона спрямована на природний нефорсований розвиток дитини, збереження її фізичного і психічного здоров'я. Тому вже з раннього віку в дітей потрібно формувати культуру здоров'я, прищеплювати їм розуміння пріоритетів здорового способу життя. Для нас дуже важливо, щоб ці знання, вміння і навички малюків стали звичками і потребами, щоб дитина усвідомила, що наше здоров'я тільки в наших руках.

У зазначеній та інших чинних програмах розвитку дітей у дошкільний період [9; 31; 71; 74] закладено основи фізичної культури дітей, виховання в них потреби у русі, фізичному вдосконаленні.

Пошук ефективних методів оздоровлення привів педагогів дошкільної освіти до нетрадиційних видів фізичної активності, що дають змогу проводити оздоровлення в цікавих різноманітних формах, сприяти формуванню впевненої красивої постави, створенню позитивних емоцій. Деякими з таких видів фізичної активності є: хатха-йоги, релаксація, самомасаж, дихальна і східна гімнастики, використання таких різновидів терапії, як кольоро-, звуко-, казко- і сміхотерапії [15; 16; 21; 29; 56].

Проте дотепер практично відсутні дослідження, спрямовані на розроблення технологій і методик використання під час фізичного виховання нетрадиційних видів фізичної активності. Зазначене зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи на тему *«Фізичне виховання старших дошкільників засобами нетрадиційних видів фізичного виховання»*.

Роботу виконано згідно плану науково-дослідної роботи на 2019-2024

роки проблемної лабораторії «Гендерні профілактично-оздоровчі технології фізичного виховання та реабілітації» Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за темою «Програмування профілактично-оздоровчих і розвивальних технологій фізичної активності дітей та молоді». Роль авторки, як співвиконавиці теми, полягала в отриманні теоретичної інформації та емпіричних даних, що склали основу методичного забезпечення фізичного виховання дітей у дошкільний період, основу якого становлять нетрадиційні види фізичної активності.

Мета дослідження – сформулювати зміст методичного забезпечення фізичного виховання дітей у дошкільний період, основу якого становлять нетрадиційні види фізичної активності.

Досягнення поставленої мети забезпечувало вирішення **завдань**, виокремлених поміж інших та які стосувалися такого:

1. Проаналізувати організаційно-методичні засади та стан використання нетрадиційних засобів фізичного виховання у практиці дошкільної освіти.

2. Визначити загальні тенденції та особливості використання нетрадиційних засобів фізичного виховання у практиці дошкільної освіти.

3. Обґрунтувати методику використання нетрадиційних видів фізичної активності під час фізичного виховання дітей у дошкільний період.

Об'єкт дослідження – фізична активність дітей.

Предмет дослідження – зміст фізичної активності дітей, заснований на нетрадиційних для фізичного виховання видах.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовували комплекс адекватних методів дослідження. Виходили з того, що вирішення завдань нашого дослідження повинно відбуватися на теоретичному та емпіричному рівнях. У першому випадку адекватними будуть з а г а л ь н о н а у к о в і методи дослідження, а саме: аналіз, дедукція, систематизація, теоретичне моделювання. За допомогою цих методів вивчали джерела інформації і в такий спосіб одержували необхідну

інформацію. Щодо джерел інформації, то ними були такі, що знаходились у наукометричних базах Scopus, SPORT Discus, Web of Science, бібліотеці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Для полегшення пошукової діяльності застосували ключові слова. У нашому випадку таими були: фізична активність, нетрадиційні види вправ, діти, дошкільний період, методичне забезпечення. Крім цього, використовували комбінації, утворені із зазначених слів та різні аббревіатури.

До уваги брали інформацію, що стосувалася визначених питань теоретичних аспектів використання нетрадиційних видів фізичної активності в освітньому процесі дітей у дошкільний період. Віковий період таких джерел – до десяти років. Аналогічні вимоги висували при опрацюванні літературних джерел. Загалом було опрацьовано понад 140 джерел інформації, а після відбору детальному опрацюванню було подано 90.

Під час дослідження на емпіричному рівні використовували педагогічні методи. Конкретизуючи відзначаємо, що такими були: педагогічне тестування, педагогічний експеримент. Використовуючи такі методи було одержано емпіричні дані, що стосувалися стану вияву показників фізичного стану та психічних показників дітей. Педагогічний експеримент, а саме його констатувальний етап, сприяв ефективній організації дослідження на емпіричному рівні.

Крім зазначених, також було використано методи математичної статистики. Завдяки цим методам було здійснено коректне опрацювання одержаних емпіричних даних та адекватне тлумачення їх для формулювання об'єктивних висновків. Конкретизуючи використані методи відзначаємо, що такими були методи, які дозволяли визначити одномірні статистики, а саме середнє арифметичне, стандартне відхилення і помилку середнього.

Практичне значення одержаних результатів. Дані, отримані під час дослідження можуть бути використані при розробленні методичних рекомендацій, створенні стартапів, презентацій та змісту лекційних занять

для здобувачів вищої освіти педагогічного факультету та факультету фізичної культури. Водночас, такі лекції будуть необхідними для підвищення кваліфікації дошкільних педагогів, інструкторів та вчителів фізичної культури.

Апробація результатів дослідження. Апробація основних положень кваліфікаційної роботи магістра відбувалася на таких наукових конференціях: Всеукраїнській «Формування здорового способу життя студентської та учнівської молоді засобами освіти» (Кам'янець-Подільський, 2022); звітних науково-практичних аспірантів, викладачів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2022-2023).

Публікації. Основні результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи магістра викладено в одній науковій публікації – Н. Бойчук, Л. Галаманжук. Використання нетрадиційних засобів у фізичному вихованні старших дошкільників. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.* [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 120-122.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи магістра. Роботу викладено на 75 сторінках, з яких 64 – основного тексту, що містять п'ять таблиць, п'ять рисунків. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку 94 використаних джерел інформації.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ВИДІВ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Загальна характеристика нетрадиційних видів фізичної активності в практиці освітнього процесу дітей дошкільного віку

Глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства, утворення пріоритетів сталого розвитку, інші властивості сучасної цивілізації та риси зумовлюють розвиток людини як головну мету, ключовий показник і основний важіль сучасного прогресу. Пріоритетним завданням українського суспільства є виховання людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих, як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності. Держава разом із громадськістю сприяє збереженню здоров'я учасників освітнього процесу, залученню їх до занять фізичною культурою і спортом, проведення та впровадження в практику результатів міжгалузевих наукових досліджень з проблем зміцнення здоров'я. В усіх ланках системи освіти шляхом використання засобів фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи, використання різноманітних форм рухової активності закладаються основи для забезпечення і розвитку фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я кожного члена суспільства [39; 40; 62; 71].

У Національній доктрині розвитку освіти підкреслюється, що саме фізичне виховання, як невід'ємна складова освіти, забезпечує можливість набуття кожною людиною необхідних науково обґрунтованих знань про здоров'я і засоби його зміцнення, про шляхи і методи протидії хворобам, про методики досягнення високої творчої активності. Фізичне виховання дітей дошкільного віку є процесом формування фізичної культури дитини. Відповідно до статті I Закону України „Про фізичну культуру і спорт”

ВИСНОВКИ

1. Підвищення ефективності розвитку, навчання і виховання дітей корелює з рівнем упровадження у навчально-виховний процес здоров'язберезувальних технологій, що висуває відповідні вимоги до рівня теоретичної та практичної підготовки вихователів і соціальних педагогів ДНЗ, рівня сформованості у соціальних педагогів ціннісних настанов щодо збереження власного здоров'я та здоров'я дітей, а також збагачення досвіду творчої здоров'язберезувальної соціально-педагогічної діяльності. Актуальність проблеми здоров'язбереження вихованців ЗДО спонукає до налагодження вибору найбільш дієвих засобів, основу якої становлять фізичні вправи взагалі та які належать до нетрадиційних видів діяльності зокрема.

2. Визначено, що рівень нижчий від середнього у фізичному стані старших дошкільників формується такими значеннями показників: фізичний розвиток дітей відповідає оцінці «3 бали», що засвідчує середній рівень; антропометричні показники дітей – «3 бали» (середній рівень); функціональний стан їхньої дихальної системи – «2 бали» (рівень нижчий від середнього); ефективність регуляції серцево-судинної системи дівчаток – 4 бали (вищий від середнього рівень), хлопчиків – 3 бали (середній рівень). У віковому аспекті відзначаємо істотне поліпшення результатів із віком (на рівні від $p < 0,05$ до $p < 0,001$), у статевому аспекті має місце різноспрямований характер відмінностей. Фізична працездатність дівчаток оцінюється «3 балами» (середній рівень), хлопчиків – 2 балами (нижчий від середнього рівень). Із віком достовірних відмінностей між показниками немає ($p > 0,05$), при порівнянні у дівчаток і хлопчиків відзначаємо достовірне превалювання результатів хлопчиків, порівняно з дівчатками ($p < 0,001$). Частота захворюваності дітей свідчить про низький рівень опірності організму несприятливим чинникам довкілля, – досить великий відсоток дітей (82,3 %)

позиціонуються як ті, що мають відхилення у стану здоров'я, оскільки часто хворіють.

3. Фізична підготовленість, у середньому, відповідає оцінці 2 бали («нижче середнього» рівень): гнучкість, швидкісні та швидкісно-силові здібності – 2 бали; координаційні здібності – діти 5-ти років – 2 бали, 6-ти років – 3 бали; витривалість – 2 і 2,5 бали відповідно. З віком спостерігається достовірне покращення результатів фізичної підготовленості ($p < 0,05$ – $< 0,001$), за винятком показників рухливості гомілкового суглобу та швидкісних здібностей, які погіршуються ($p > 0,05$). За гендерною ознакою дані хлопців в основному достовірно превалюють над результатами дівчат, виняток складають показники рівня розвитку координаційних здібностей та гнучкості, де спостерігається протилежна тенденція – дані дівчат кращі за результати хлопців ($p < 0,05$ – $0,001$).

4. Розроблено методику використання нетрадиційних видів фізичної активності під час фізичного виховання дітей у дошкільний період, визначальними рисами якої є комплекси вправ із використанням: технік хатха-йоги для зміцнення хребта та м'язів спини «Веселе жабеня» та для покращення постави «Захоплююча прогулянка»; комплекс дихальних вправ із використанням хатха-йоги «Веселий оркестр», комплекс дихальної гімнастики за методикою О. М. Стрельникової, під час фізкультхвилинки – дихальної гімнастики, основу якої становить техніка дихання за методом К. П. Бутейка; методики Бебі-йога; казкотерапія.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. П., Передборська І. М., Клепко С. Ф. Філософія освіти : навч. посіб. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 329 с.
2. Андрущенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей дошкільного віку : монографія. Умань : Жовтий О. О., 2014. 383 с.
3. Бабюк С. М. Педагогічні умови фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.08 Ін-т проблем виховання АПН України. Київ, 2011. 21 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти : науковий керівник А. М. Богуш. Київ : Видавництво, 2012. 26 с.
5. Балацька Л., Галаманжук Л., Єдинак Г., Гнесь Н. Шляхи покращення моторної функції дітей 3–5 років у процесі фізичного виховання. *Вісник Прикарпатського у-ту. Фізична культура*. 2017. Вип. 27-28. С. 6-13.
6. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2009. 260 с.
7. Беленька Г. В., Вертугіна В. М., Волинець Ю. О. Ігрова діяльність у дошкільній освіті п'ятирічних дітей (педагогічний супровід до програми «Дитина») : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Н. В. Кудикіної [укладач О. А. Половіна]. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 296 с.
8. Березняк Д. Фізичне виховання дітей дошкільного віку як педагогічний процес в ЗДО. *Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації* : зб. мат. IV Всеукр. науково-пр. Інтернет-конференції. Луцьк, 2022. С. 22-25.
9. Білан О. І., Возна Л. М., Максименко О. Л., Овчаренко Л. Р. [та інші]. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль : Мандрівець, 2013. 264 с.
10. Богініч О. Оздоровчу ідеологію – в життя малят : [формування валеологічної культури]. *Дошк. виховання*. 2006. № 7. С. 7–9.

11. Богініч О. Фізичне виховання дошкільників засобами гри : навч.-метод. посібник. Київ : Шкільний світ, 2007. 120 с.
12. Бойченко Т. Є. Здоров'язберігаюча компетентність як ключова в освіті України. *Основи здоров'я і фізична культура*. 2008. № 11-12. С. 6-7.
13. Боровець В. Г. Розвиток фізичних якостей старших дошкільників методом колового тренування : дипломний проект магістра. 012 Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені І. Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2020. 72 с.
14. Василенко О. М. Здоров'язбережувальні технології у виховному процесі дошкільного навчального закладу. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2014. Вип. XXXVII. С55. 88-96.
15. Використання нетрадиційних методів в фізкультурно-оздоровчій роботі з дошкільниками. – URL: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-netradiciynih-metodiv-fizkulturno-ozdorovchiy-roboti-z-doshkilnikami-115519.html>
16. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф., Цось А. В., Шиян Б. М. Оптимізація фізичного виховання дитини у вітчизняній системі освіти : монографія. Запоріжжя : ЗОІППО, 2010. 250 с.
17. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф., Шевченко Ю. М. Інтеграція рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку : навч.-метод. посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 220 с.
18. Вінтоняк О., Випасняк І. Технологія розвитку психофізичних якостей у дошкільнят у процесі фізичного виховання. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2015. № 4 (55). С. 63-67.
19. Вітос Я. К. Розвиток психомоторики дітей 5–6 років засобами східних одноборств : автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 ЛДУФК. Львів, 2015. 19 с.
20. Галаманжук Л. Л., Балацька Л. В., Єдинак Г. А. Організація і методика фізичної активності дітей дошкільного віку з формування рухового потенціалу : навч. посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2014. 160 с.

21. Галаманжук Л. Л. Превентивний розвиток рухової активності дітей дошкільного віку : монографія. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2015. 500 с.
22. Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посібник [Електронне видання]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. університет імені Івана Огієнка, 2021. 189 с.
23. Гаращенко Л. Здоров'язбережувальні технології фізичного виховання дітей дошкільного віку: реалії та перспективи. *Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія.* 2010. Вип. 9. С. 56–61.
24. Герасимчук А. Ю., Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Програмування занять фізичними вправами превентивної спрямованості для 6-річних дітей : навч. посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2014. 180 с.
25. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 367 с.
26. Гончаренко А. М. Інноваційні технології у дошкільній освіті: нагальна потреба та готовність педагога до їх впровадження. *Проблеми діагностики та проектування розвитку обдарованості дошкільників* : матеріали IV Всеукр. науково-практичної конференції з міжнародною участю, 9–10 квітня 2015 року, м. Київ. С. 122–125.
27. Гординська І. М. Ефективні шляхи покращення фізичного стану старших дошкільників : дипломний проект магістра. 012 Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені І. Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2018. 89 с.
28. Горянчук А. О. Фізичний стан сучасних 6-річних учнів початкової школи : дипломний проект магістра. 012 Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені І. Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2019. 110 с.
29. Грицюк Л. С. Інноваційні системи у особистісно орієнтованому навчанні і вихованні дошкільника. Вижниця : ВПП-Черемош, 2004. 89 с.
30. Денисенко Н. Ф. Оздоровчі технології в освітньому процесі. Дошкільне виховання. 2004. № 12. С. 4-6.

31. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту : О. В. Огнев'юк, К. І Волинець ; наук. кер. програмою : Проскура О. В., Кочина Л. П., Кузьменко В. У., Кудикіна Н. В. ; авт. кол. : Беленька Г. В., Белкіна Е. В., Богініч О. Л., Богданець-Білоskalенко Н. І. [та ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головне упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 3-є вид., доопр. та доп. Київ : Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 492 с.

32. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. 2-ге вид., доповн. Київ : Академвидав, 2012. 352 с.

33. Добрянська І. О. Педагогічні умови реалізації занять з фізичної культури при врахуванні показників фізичного стану дошкільників : дипломний проект магістра. 012 Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені І. Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2020. 75 с.

34. Донець І.О., Кошель В.М. Розвиток рухових якостей дітей дошкільного віку інтеграційним комплексом рухів і музики в закладах дошкільної освіти : посібник. Чернігів : ФОП Баликіна О.В., 2019. 158 с.

35. Дубогай О. Д., Завидівська Н. Н. Фізичне виховання і здоров'я: навч. посібник. Київ: УБС НБУ, 2012. 270 с.

36. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / [за заг. ред. І.Д. Зверевої]. Київ ; Сімферополь : Універсум, 2013. 536 с.

37. Єдинак Г. А., Галаманжук Л. Л. Стан розвитку функціональних можливостей і фізичних якостей у дітей дошкільного віку на сучасному етапі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)»*. 2017. Випуск 5К (86)17. С. 117–121.

38. Єфименко М. М. Авторська система фізичного виховання дошкільників. 3-є вид., стереотип. Київ, 2017. 57 с.

39. Закон України № 2442-VI «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу» від 06.07. 2010 року.

40. Закон України «Про дошкільну освіту». Редакція від 02.04.2022 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2022, № 49.
41. Іванова Л. І., Путров С. Ю., Карпюк Р. П. Теорія і методика оздоровчої фізичної культури : навч. посібник. Київ : Козарі, 2010. 276 с.
42. Ковшар О. В. Теоретико-методичні засади організації передшкільної освіти : монографія. Кривий Ріг : Вид. Р. Козлов, 2015. 370 с.
43. Комар А. Р. Організаційно-методичні засади фізичної активності дошкільників оздоровчого змісту : дипломний проект магістра. 012 Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені І. Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2019. 104 с.
44. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07 Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2001. 37 с.
45. Кот Н. А. Оздоровчі технології та техніки в фізичному вихованні дошкільників: диференціація понять, основні методичні підходи. *Особистість у єдиному освітньому просторі*: електронний зб. наук. пр. Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Матеріали III Міжнародного Форуму 26-29 квітня 2012. Вип. №7(8). [Електронний ресурс]. – URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/tyt8.pdf
46. Кулик Н. А. Дослідження стану впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес у дошкільних закладах освіти сумської області. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2010. № 2. С. 10–13.
47. Кремень В. Г. Трансформація особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації. *Професійно-технічна освіта*. 2009. № 1. С. 3-6.
48. Круцевич Т. Ю., Воробйов М. І., Безверхня М. М. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді : навч. посібник. Київ : Олімп. л-ра, 2011. 224 с.

49. Кузьменко В. В. Індивідуальні освітні програми як засіб урахування відмінностей «нестандартної» дитини. *Дошкільне виховання*. 2008. № 6. С. 6-9.

50. Кулик Н. А. Корекція фізичного стану дошкільників 5–6 років з використанням елементів легкої атлетики : монографія. Суми : ФОП Цьома С. П., 2021. 248 с.

51. Лахно О. Г. Інноваційні технології розвитку психомоторних здібностей у фізичному вихованні дітей 2-5-го років життя : дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 НУФВСУ. Київ, 2013. 301 с.

52. Лучишин Н. Ю. Характеристика адаптаційних реакцій організму дітей дошкільного віку. *Перинатологія і педиатрія*. 2010. № 2 (42). С. 99–101.

53. Лещинська К. О. Психомоторна готовність дітей 5-6 років до навчання у школі. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 11. С. 54–57.

54. Лясота Т. І. Підвищення адаптаційних можливостей дітей 6–7 років до умов навчання в початковій школі засобами фізичного виховання : автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 НУФВСУ. Київ, 2012. 21 с.

55. Маляр Н. С. Організаційно-методичні основи превентивного фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку : дис...канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 Тернопільський нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2014. 197 с.

56. Маковецька Н. Можливості застосування казкотерапії в процесі фізичного виховання й оздоровлення дошкільників. *Дошкільна освіта*. 2005. № 3 (9). С. 14-21.

57. Маліков М. В., Богдановська Н. В., Сватсьєв А. В. Функціональна діагностика у фізичному вихованні та спорті : навч. посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2006. 246 с.

58. Мельник І. С. Педагогічна психологія: дошкільний вік : навч. посібник. Київ : Київський у-тет імені Бориса Грінченка, 2013. 128 с.
59. Михайловська І. В. Формування морфофункціонального статусу в дошкільників на сучасному етапі : дипломний проект магістра. 012 Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені І. Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2019. 96 с.
60. Мицкан Т. Характеристика здоров'язберезувальних технологій у дошкільних навчальних закладах. *Вісник Прикарпатського у-ту. Серія : Фізична культура*. 2014. Вип. 20. С. 12-20.
61. Москаленко Н. В., Анастасьева З. В., Сичова Т. В., Лапшина Н. Г. Дошкільне фізичне виховання дітей : метод. посібник. Дніпропетровськ : Інновація, 2011. 143 с.
62. Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2015 № 446 «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у ЗДО різних типів та форми власності.
63. Наумчук Г. С. Організація та управління фізичною активністю дошкільників оздоровчої спрямованості : дипломний проект магістра. 012 Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені І. Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2019. 107 с.
64. Осовська І. Я. Технології покращення фізичної готовності 6-річних дітей до шкільного навчання : дипломний проект магістра. 012 Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені І. Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2018. 98 с.
65. Пангелова Н. Є. Теоретико-методичні засади формування гармонійно розвиненої особистості дитини дошкільного віку в процесі фізичного виховання : автореф. дис... д-ра наук з фіз. виховання та спорту. 24.00.02 НУФВіСУ. Київ, 2014. 39 с.
66. Пасічник В. М. Удосконалення фізичних і розумових здібностей у фізичному вихованні дітей старшого дошкільного віку з використанням інтегрально-розвивальних м'ячів : автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 ЛДУФК. Львів, 2014. 20 с.

67. Петренко Г. В. Організаційно-методичні засади здоров'яформувального фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку : дис... канд. пед. наук : 13.00.02 Східноєвропейський нац. у-тет імені Лесі Українки. Луцьк, 2017. 235 с.

68. Подоляка А. Є. Диференціація рухливих ігор у фізичному вихованні дошкільників 5–6 років засобами інформаційних технологій : автореф. дис.... канд. наук з фіз. вих. та спорту : 24.00.02 ХДАФКС. Харків, 2011. 20 с.

69. Поліщук В. В. Розвиток рухових і розумових здібностей дітей 5-го і 6-го років життя в процесі фізичного виховання засобами дошкільного туризму : автореф. дис...канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 ЛДУФК. Львів, 2008. 20 с.

70. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підручник. Київ : Академвидав, 2015. 448 с.

71. Про дошкільну освіту [Електронний ресурс] : Закон України: вводиться в дію Постановою ВР № 2628-III від 11.07.2001. – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua-laws/show/2628-14>

72. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / Аксьонов О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. [та ін.] : наук. керівник О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 452 с.

73. Сапранкова І. Г., Гребенюк І. І. Впровадження здоров'язберезувальної рухової технології «навчання у русі» в дошкільному навчальному закладі. *Інноваційні технології в дошкільній освіті*: Зб. наук. ст. за матеріалами III Міжн. наук.-пр. інтернет конференції, м. Переяслав-Хмельницький, 28–29 квітня 2020 р. / за заг. ред. Л.О. Калмикової, Н.В. Гавриш. Переяслав-Хмельницький. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». 2020. С. 197-227. Doi: 10.5281/zenodo.3855486

74. Світ дитинства : комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів / упоряд. О. М. Байер, Л. В. Батліна, А. М. Богуш [та ін.]; наук. керівник акад. А. М. Богуш; за заг. ред.. Л. В. Батліної. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 200 с.

75. Словник основних понять з фізичної культури : для студентів факультетів фізичного виховання вищих пед. навч. закладів / уклад. О. А. Согоконь, О. В. Донець. Полтава: Сімон, 2020. 111 с.

76. Стратегии и рекомендации по здоровому образу жизни и двигательной активности : сб. материалов ВООЗ / [сост. Е. В. Имас, М. В. Дутчак, С. В. Трачук]. Київ : Олімп. л-ра, 2013. 528 с.

77. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії та методики фізичного виховання : підручник [у 2-х т. / за ред. Т. Ю. Круцевич]. Київ : Олімп. л-ра, 2008, Т. 1. 391 с.

78. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії та методики фізичного виховання : підручник [в 2-х т. / за ред. Т. Ю. Круцевич]. Київ : Олімп. л-ра, 2008. Т. 2. 367 с.

79. Троценко В. В. Педагогічні умови формування емоційної стійкості в дітей 6- і 7-річного віку в процесі занять фізичною культурою : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.02 НУФВСУ. Київ, 2012. 20 с.

80. Фізичний розвиток дітей раннього віку : метод. вказ. для студентів 3-го курсу мед. фак-тів / Т. В. Фролова, О. В. Атаманова, І. І. Терещенкова, А. С. Сенаторова. Харків : ХНМУ, 2020. 32 с.

81. Формування інноваційного простору дошкільної освіти : наук.-метод. посібник / упоряд. Н. В. Любченко, О. А. Прокопенко; А. С. Виноградова; за ред. Є. Р. Чернишової. Київ : Ун -т менедж. освіти НАПН України, 2012. Ч. 1. 112 с.

82. Формування інноваційного здоров'язберезувального освітнього середовища: досвід проектування і реалізації : матеріали круглого столу / упоряд. Н. А. Поліщук. Луцьк : ВІППО, 2018. 124 с.

83. Худолій О. М. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання : навч. посібник. 2-е вид, стереот. Харків : ОВС, 2008. 408 с.

84. Цибанюк О. О. Використання аеробіки в режимі основних фізкультурних та гурткових заняттях дітей дошкільного віку. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету*. 2011. Вип. 91. Т. 1. С. 462–464.

85. Шевченко Ю. М. Фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики в практиці дошкільних навчальних закладів на сучасному етапі. – Режим доступу: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009-02/09symiss.pdf>

86. Шиян Б. М., Єдинак Г. А., Петришин Ю. В. Основи наукових досліджень у фізичному вихованні та спорті : навчальний посібник. 3-тє вид., стереотип. [Електронне видання]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. 272 с.

87. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2001. Ч. 1. 272 с.

88. Юзько Т. Методика організації фізичного розвитку дітей дошкільного віку засобами інноваційних технологій : дипломна робота магістра : 012 Дошкільна освіта. Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2022. 84 с.

89. Яхно Є. Г. Комплексний розвиток фізичних і моральних якостей дітей старшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання : автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 ДДУФКС. Дніпропетровськ, 2011. 20 с.

90. Hester, K. S., Mumford, M. D. (2012). Causal Analysis to Enhance Creative Problem-Solving: performance and Effects on Mental Models. *Creativity Research Journal*, Vol. 24(2-3), 115-133.

91. Get Active ! Physical Education, Physical Activity and Sport for Children and Young People: A Guiding Framework / Published by The

Professional Development Service for Teachers and funded by The Teacher Education Section. Roinn : Department of Education and Skills Ireland, 2012.

92. Maceli, M., Burke, J. (2016). Technology skills in the workplace: Information professionals' current use and future aspirations. *Information Technology and Libraries*, 35(4), 35. 10.6017/ital.v35i4.9540

93. Robbie, S. (2020). Literacies of the Body: Opening the Doors of the Mind Through Embodied Learning and Imaginative Processes. In: *Handbook of Research on Bilingual and Intercultural Education*. doi: 10.4018/978-1-7998-2588-3.ch010

94. Vázquez Machado, C. D. (2018). *Tapping into the physicality of language to enhance the way we learn*. Research in MIT media lab. Retrieved from <https://www.media.mit.edu/posts/kinesthetic-language-learning-in-virtual-reality/>